

МАКРОЭКОНОМИКА

Экономикалық цикл, инфляция және
дефляция

Тақырыптың мақсаты:

- Жиынтық сұраныс Шоктары мен жиынтық ұсыныс Шоктары бизнес-циклді қалай құрайтынын түсіндіру
- Сұраныс пен шығын факторлары инфляция мен өндіріс циклдарына қалай әкелетінін қарастыру
- Дефляцияның себептері мен салдарын түсіндіру
- Инфляция мен жұмыссыздық арасындағы қысқа мерзімді және ұзақ мерзімді арақатынасты түсіндіру

Біз дефляциядан қорқамыз, себебі ол табыс стагнациясына және жұмыссыздықтың жоғары деңгейіне әкеледі.

Инфляция бізді алаңдатады, өйткені ол біздің өміріміздің құнын арттырады. Біз инфляция деңгейінің төмен болуын, жұмыссыздық деңгейінің төмен болуын және табыстың жылдам өсуін қалаймыз. Бірақ біз бәріне бір мезгілде қол жеткізе аламыз ба?

Немесе біз олардың арасында бір ымыраға келіп, таңдау жасай аламыз ба?

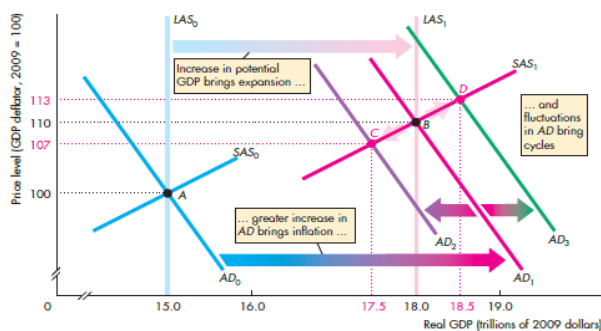
Бизнес цикл

Бизнес-циклды сипаттау оңай, бірақ түсіндіру қиын, және келесі шыңы немесе құлдырауын болжау мүмкін емес. Бизнес-циклді түсінудің екі тәсілін қарастырайық:

1. Искерлік циклдің негізгі теориясы
2. Нақты бизнес-циклдар теориясы

Искерлік циклдің негізгі теориясы

Искерлік циклдің негізгі теориясы әлеуетті ЖІӨ тұрақты қарқынмен өсуде, ал жиынтық сұраныс тұрақсыз қарқынмен өсуде. Ақша еңбекақысының деңгейі жабысқақ болғандықтан, егер жиынтық сұраныс әлеуетті ЖІӨ-ге қарағанда жылдам өссе, нақты ЖІӨ әлеуетті ЖІӨ-ден жоғары жылжиды және инфляциялық алшақтық пайда болады. Егер жиынтық сұраныс әлеуетті ЖІӨ-ге қарағанда баяу өссе, нақты ЖІӨ әлеуетті ЖІӨ-ден төмен және рецессиялық алшақтық пайда болады. Егер жиынтық сұраныс төмендесе, онда нақты ЖІӨ рецессияға ұшырайды.

1-ші суретте бизнес-циклдар теориясы көрсетілген. Бастапқыда әлеуетті ЖІӨ \$ 15 трлн. құрайды. Жиынтық ұсыныстың ұзақ мерзімді қисығы - LAS0, жиынтық сұраныс қисығы - AD0, ал баға деңгейі - 100. Экономика A нүктесінде толық жұмыспен қамту деңгейінде. Әлеуетті ЖІӨ ұлғаяды және LAS қисығы LAS1 оңға қарай жылжиды. Кеңейту кезінде жиынтық сұраныс өсуде, әдетте әлеуетті ЖІӨ-ге қарағанда көп, сондықтан баға деңгейі артады. Мысалы, ағымдағы кеңейту барысында баға деңгейінің 110-ға дейін көтерілуі күтілуде және ақшалай жалақы ставкасы осы күту негізінде белгіленді. Қысқа мерзімді жиынтық ұсыныс қисығы - SAS1. Егер жиынтық сұраныс AD1 дейін өссе, нақты ЖІӨ \$15 трлн-нан \$ 18 трлн-ға дейін артады, әлеуетті ЖІӨ-нің жаңа деңгейі мен баға деңгейі күтілгендей 110-ға дейін артады. Экономика толық жұмыспен қамту деңгейінде қалады, бірақ қазір B нүктесінде тұр.

Егер жиынтық сұраныс AD2-ге дейін баяу өссе, нақты ЖІӨ әлеуетті ЖІӨ-ге қарағанда аз өсуде және экономика нақты ЖІӨ \$17,5 трлн және 107 баға деңгейімен C нүктесіне қарай жылжуда. ЖІӨ-нің нақты өсуі баяу, ал инфляция күтілгеннен төмен.

Егер жиынтық сұраныс AD3-ке дейін жылдам өссе, нақты ЖІӨ әлеуетті ЖІӨ-ге қарағанда көп өсуде және экономика нақты ЖІӨ-ге \$18,5 трлн және баға деңгейі 113 бар D нүктесіне қарай жылжуда. ЖІӨ-нің нақты өсуі жылдам жүреді, ал инфляция күтілгеннен жоғары.

Өсу, инфляция және іскерлік цикл әлеуетті ЖІӨ-нің ұдайы ұлғаюына, жиынтық сұраныстың неғұрлым жылдам (орта есеппен) ұлғаюына және жиынтық сұраныстың өсу қарқынының ауытқуына байланысты туындайды.

Бұл үстемдік теориясы сұраныстың жиынтық өсуінің ауытқуы көзіне және ақша еңбекақысының жабысқақтығы көзіне қатысты ерекшеленетін бірқатар ерекше формаларға ие.

Циклдердің Кейнсиандық Теориясы.

«Өміршеңдік» фразасымен жалпыланған іскерлік сенімділік ауытқуымен негізделген инвестициялардың тербеліс циклдерінің кейнсиандық теориясында жиынтық сұраныстың ауытқуының негізгі көзі болып табылады.

Циклдердің Монетарлық Теориясы.

Инвестиция және тұтыну ауытқуының монетарлық цикл теориясында ақша көлемінің өсу қарқынының ауытқуымен негізделген шығыстар жиынтық сұраныстың ауытқуының негізгі көзі болып табылады.

Кейнсиандық және монетарлық циклдар теориясы ақша деңгейі қатаң және бұл қатаңдықты түсіндірмейді деп болжайды. Екі жаңа теориялар ақша жалақы ставкасының қатаңдығын түсіндіруге және оның салдарын анықтауда аса сақ болуға ұмтылады.

Циклдердің Жаңа Классикалық Теориясы.

Циклдардың жаңа классикалық теориясында баға деңгейін ұтымды күту, және күтілетін жиынтық сұраныспен айқындалатын ақшалай жалақының деңгейін және SAS қисығының жағдайын айқындайды. Бұл теорияда жиынтық сұраныстың күтпеген ауытқулары ғана әлеуетті ЖІӨ айналасында нақты ЖІӨ-нің ауытқуына алып келеді.

Циклдердің Жаңа Кейнсиандық Теориясы.

Жаңа кейнсиандық цикл теориясы бүгінгі ақша жалақы мөлшерлемелері көптеген өткен күндерде келісілген фактіні атап көрсетеді, бұл ағымдағы баға деңгейінің өткен ұтымды күтулері ақша жалақы мөлшерлемесіне және Sas қисығының жағдайына әсер етеді дегенді білдіреді. Бұл теорияда күтпеген және қазіргі уақытта күтілетін жиынтық сұраныстың ауытқуы әлеуетті ЖІӨ айналасында нақты ЖІӨ-нің ауытқуына алып келеді.

Циклдердің негізгі теориялары жиынтық ұсыныстың күрт ауытқулары болуы мүмкіндігін жоққа шығармайды. Мысалы, мұнай бағасының өсуі, жаппай құрғақшылық дауыл немесе басқа да табиғи апат рецессияға әкелуі мүмкін. Бірақ ұсыныстың күрт ауытқуы негізгі теорияларда ауытқудың қалыптасу жолы деп танылмайды. Осыған қарағанда, нақты іскерлік цикл теориясы ұсыныстың күрт құбылуын басты назарда ұстайды.

Нақты Бизнес-Циклдар Теориясы.

Нақты іскерлік циклдің теориясы ретінде белгілі іскерлік циклдің жаңа теориясы экономикалық тербелістердің негізгі көзі ретінде өнімділіктің кездейсоқ ауытқуын қарастырады.

Өнімділіктің бұл ауытқулары негізінен технологиялық өзгерістер қарқынының ауытқуымен байланысты, бірақ олар сондай-ақ халықаралық сілкіністер, климаттың ауытқуы немесе табиғи апаттар сияқты басқа да көздер болуы мүмкін. Нақты бизнес цикл теориясының пайда болуын Кіші Роберт Лукас бастаған ұтымды күтулердің революциясына дейін көруге болады, бірақ бұл теория күшінің алғашқы дәлелдері Эдвард Прескотт пен Фин Кидлендпен, Джон Лонг және Чарльз Плоссермен берілген.

Бүгінгі күні нақты бизнес цикл теориясы «Жалпы тепе-теңдікті динамикалық талдау» атты кең зерттеу бағдарламасының бір бөлігі болып табылады және жүздеген жас макроэкономист осы тақырыпқа зерттеумен айналысады.

Біз Нақты бизнес цикл теориясын алдымен оның импульсіне, содан кейін осы импульсті нақты ЖІӨ

цикліне түрлендіретін механизмге қарап зерттейміз.

Нақты бизнес цикл импульсі

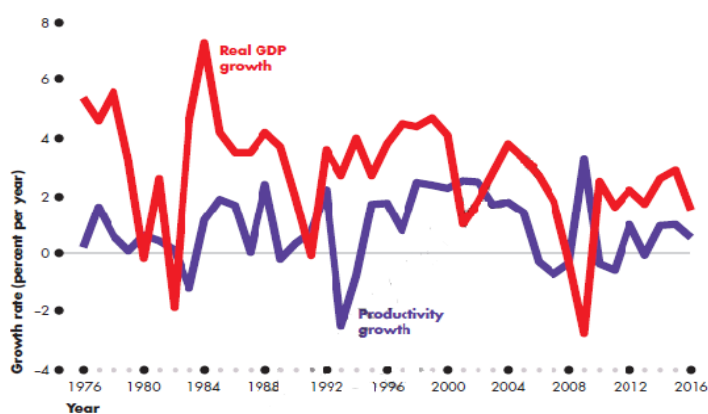
Нақты бизнес цикл теориясындағы импульс технологиялық өзгерістердің нәтижесі болып табылатын өнімділіктің өсу жылдамдығы болып табылады. Нақты бизнес цикл теоретиктері бұл импульс жаңа технологияларды жасау мен пайдалануға әкелетін зерттеулер мен әзірлемелердің негізгі процесімен генерацияланады деп санайды.

Технологиялық өзгерістер мен еңбек өнімділігінің өсу қарқыны тұрақты болып табылмайды. Кейде өнімділіктің өсуі жеделдетіледі, кейде бәсеңдейді, ал кейде тіпті құлдырайды—еңбек пен капитал орта есеппен аз өнімді болады. Өнімділіктің жылдам өсу кезеңі бизнес-циклдің кеңеюіне әкеледі, ал өнімділіктің баяулауы немесе құлдырауы рецессияны тудырады.

Технологиялық өзгерістер өнімділіктің өсуіне алып келетіндігін түсіну оңай. Бірақ бұл өнімділікті қалай төмендетеді? Барлық технологиялық өзгерістер, сайып келгенде, өнімділікті арттырады. Бірақ егер бастапқыда технологиялық өзгерістер бар капиталдың жеткілікті көлемін—әсіресе адами капитал—ескірген болса, өнімділік уақытша құлдырауы мүмкін. Мұндай уақытта құрылғаннан гөрі көп жұмыс орындары жойылады және көп кәсіпорындар сәтсіздікке ұшырай бастайды.

Нақты бизнес цикл импульсі

Нақты бизнес цикл импульсін оқшаулау үшін экономистер капитал мен еңбектің жиынтық өнімділігінің өзгеруін өлшейді-жиынтық факторлық өнімділік деп аталады. 2-ші суретте 1976 жылдан 2016 жылға дейін АҚШ үшін Нақты бизнес цикл импульсі көрсетілген.

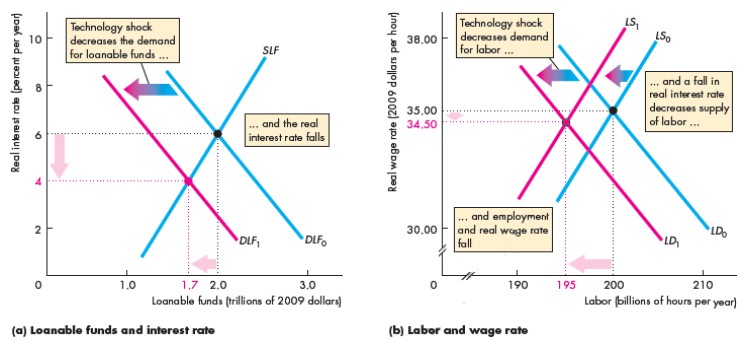

Сіз өнімділіктің өсу қарқынының ауытқуы нақты ЖІӨ ауытқуымен тікелей корреляцияланбайтынын көре аласыз. Олардың ЖІӨ-нің нақты өсуіне әсері уақыт өткен сайын таралады. Сіз сондай-ақ ЖІӨ нақты өсуінің ауытқуы өнімділік өсімінің ауытқуына қарағанда кең ауытқулар бар екенін көре аласыз. Нақты іскерлік цикл теориясы осы фактілерді түсіндіреді.

Нақты бизнес цикл механизмі.

Кеңейтуді немесе қысқартуды тудыратын өнімділікті өзгертуден екі әсер бар: инвестициялық сұраныстың өзгеруі және жұмыс күшіне сұраныстың өзгеруі. Біз рецессия кезінде осы әсерлер мен олардың салдарын зерттейміз. Кеңейтуде олар қарама-қарсы бағытта жұмыс істейді бұл жерде сипатталған.

Технологиялық өзгерістер кейбір бар капиталды ескіртпін және өнімділікті уақытша төмендетеді. Фирмалар болашақ табыстың құлдырауын және еңбек өнімділігінің төмендеуін күтуде. Пайданы неғұрлым төмен күтумен олар өздерінің жаңа капитал сатып алуларын қысқартады, ал неғұрлым төмен еңбек өнімділігімен олар кейбір жұмысшыларды жұмыстан босатуды жоспарлап отыр. Осылайша, еңбек өнімділігінің уақытша құлдырауының бастапқы әсері инвестициялық сұраныстың төмендеуі және жұмыс күшіне сұраныстың төмендеуі болып табылады.

3-ші суретте бұл екі бастапқы өнімділік әсерін көрсетеді. (а) бөлігінде несие қорлары нарығындағы инвестициялық сұраныстың төмендеуінің салдары көрсетілген. Несие қорларына сұраныстың қисығы DLF, ал несие қорлары ұсыныстарының қисығы-SLF. Бастапқыда несие қорларына сұраныстың қисығы DLF₀ құрайды, ал қорлардың тепе - тең саны-жылына 6 пайыз нақты пайыздық ставка кезінде \$ 2 трлн. доллар.

Өнімділіктің төмендеуі инвестициялық сұранысты төмендетеді, ал қарыз қаражатына сұраныстың қисығы DLF₀-дан DLF₁-ге солға ығысады. Нақты пайыздық мөлшерлеме жылына 4 пайызға дейін төмендейді, ал қарыз қаражатының тепе-тең саны 1,7 триллион долларға дейін азаяды.

Суреттің (b) бөлігінде жұмыс күшіне сұраныс және жұмыс күшіне ұсыныс көрсетілген. Бастапқы кезде жұмыс күшіне сұраныс қисығы LD₀, жұмыс күшіне ұсыныс қисығы-LS₀, ал тепе-тең жұмыспен қамту-сағатына 35 доллар жалақының нақты ставкасы кезінде жылына 200 миллиард сағатты құрады. Өнімділіктің төмендеуі жұмыс күшіне деген сұранысты төмендетеді және жұмыс күшіне деген сұраныстың қисығы LD₀-ден LD₁-ге солға ығысады.

Біз жұмыспен қамтудың жаңа деңгейін және жалақының нақты ставкасын анықтас бұрын, біз нақты бизнес цикл теориясындағы шешуші әсер—пульсация әсеріне көз жеткізуіміз керек.

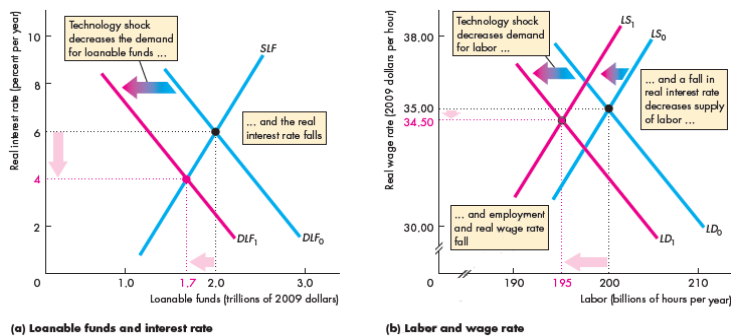
Негізгі шешім: қашан жұмыс істеу керек?

Адамдар ағымдағы кезеңдегі жұмыстан түскен қайтарымды неғұрлым кеш кезеңдегі жұмыстан күтілетін қайтарыммен салыстырады.

Мысалы сіз күн сайын белгілі бір мақсатқа жету үшін, айталық бір курсты меңгеру керексіз. Осы мақсатқа жету үшін сіз көп уақыт жұмыс істейсіз. Бірақ аралық және бітіру емтихандарының алдында бірнеше күн бойы сіз ерекше ынтымақтаумен жұмыс істейсіз. Неліктен? Өйткені сіз емтихан алыс болған кезде оқудан артық емтиханға жақындай беретіндігіне сенесіз. Сондықтан семестр кезінде сіз кино және басқа да сабақтар үшін демалыс аласыз, бірақ емтихан кезінде сіз әр кеш пен демалыс күндерін дайындықпен жұмыс үстінде өткізесіз. Нақты бизнес цикл теориясы жұмысшылар сіз сияқты өзін ұстайтынын айтады. Олар аз сағат жұмыс істейді, кейде нөл сағат, нақты жалақы уақытша төмен кезде, және олар нақты жалақы уақытша жоғары кезде көп сағат жұмыс істейді. Бірақ ағымдағы жалақы ставкасын күтілетін болашақ жалақы ставкасымен дұрыс салыстыру үшін қызметкерлер нақты пайыздық ставканы пайдалануы тиіс.

Егер нақты пайыздық мөлшерлеме жылына 6 пайызды құраса, осы аптада 1 доллар көлемінде нақты жалақы жылына 1,06 доллар болады. Келесі жылы нақты жалақы \$1,05 сағат, бүгінгі нақты жалақы \$1 жақсы көрінеді. Жылына көп және аз уақыт жұмыс істей отырып, адам 1% - ға жоғары нақты жалақы ала алады. Бірақ нақты пайыздық мөлшерлеме жылына 4%. Бұл жағдайда қазір тапқан \$1, келесі жылы \$1,04. Қазір жұмыс сағаты аз және келесі жылы одан көп-бұл нақты жалақыдан 1 пайызға жоғары алу жолы.

Осылайша, жұмыс істеу туралы шешім нақты пайыздық ставкаға байланысты. Нақты пайыздық мөлшерлеме төмен болса, соғұрлым жұмыс күші ұсынысы бүгін аз болады. Көптеген экономистер бұл уақытаралық алмастыру әсері елеусіз деп санайды. Нақты бизнес цикл теоретиктері де осындай пікірде және бұл нақты бизнес цикл механизмінің негізгі ерекшелігі.

Жоғарыдағы 3-ші суретте Нақты бизнес-циклдегі несиесі қорлары мен еңбек нарығы бейнеленген. (а) бөлігінде несиелік қаражатқа сұраныстың төмендеуі нақты пайыздық ставканы төмендетеді. Бұл нақты пайыздық ставканың төмендеуі ағымдағы жұмыстан қайтарымды төмендетеді және жұмыс күшінің ұсынысын азайтады. Жұмыс күшінің қисығы солға LS_1 -ге ығысады. Жұмыс күшіне сұраныстың өнімділігінің төмендеуінің әсері жұмыс күшін ұсынысқа нақты пайыздық ставканың құлдырауының ықпалынан артық. Яғни сұраныс қисығы ұсыныс қисығынан солға қарай жылжиды. Нәтижесінде нақты жалақы сағатына \$ 34,50 дейін төмендейді, ал жұмыспен қамту 195 миллиард сағатқа дейін төмендейді. Рецессия басталды және күшейеді.

Ақшамен не болды?

Real business cycle theory Нақты бизнес цикл атауы кездейсоқ емес. Ол теорияның маңыздылығы сол - іскерлік циклды атаулы немесе ақшалай емес, нақты заттар тудырады. Ақша саны өзгерген кезде жиынтық сұраныс өзгереді. Бірақ егер нақты өзгерістер болмаса—ресурстарды пайдалануды өзгертпей және әлеуетті ЖІӨ—ді өзгертпей—ақ ақша санының өзгеруі тек баға деңгейін өзгертеді. Нақты бизнес цикл теориясында бұл жиынтық ұсыныстың қисығы—әлеуетті ЖІӨ-ге нақты ЖІӨ-ді қосатын I_{as} қисығы, сондықтан жиынтық сұраныстың өзгеруі кезінде баға деңгейі ғана өзгереді.

Циклдер және өсу

Нақты бизнес цикл теориясының бизнес - циклда күрт ауытқуды экономикалық өсуді тудыратын күш: технологиялық өзгерістер. Орта есеппен, технологияның даму шамасына қарай өнімділік өсуде; бірақ біркелкі емес. Экономикалық өсу өнімділіктің жоғары өсу үрдісімен байланысты, және Нақты бизнес цикл теориясына сәйкес, негізінен оң, бірақ кейде теріс жиі өнімділік шоғыры бизнес-циклге алып келеді.

Нақты бизнес цикл теориясын сынау және қорғау

1. Нақты бизнес цикл теориясының үш негізгі сыни ескертпесі:
2. Ақшалай жалақы пайыздық ставкасы төмен болып табылады, және бұл айқын факт.
3. Уақыт аралық алмастыру - бұл жұмыс күші мен жұмыспен қамту ұсынысының үлкен ауытқуларын түсіндіру үшін тым әлсіз дәйек болып табылады.
4. Өнімділіктің күрт ауытқуы жиынтық сұраныстың өзгеруінен де, технологиялық өзгерістерден де туындауы мүмкін.
- 5.

Егер жиынтық сұраныстың ауытқуы өнімділіктің ауытқуын тудырса, онда оларды түсіндіру үшін жиынтық сұраныстың дәстүрлі теориялары қажет. Өнімділіктің ауытқуы бизнес-циклді тудырмайды, ал бизнес-цикл ол ауытқуды тудырады!

Осы тақырыпты дамыта отырып, сыншылар еңбек өнімділігінің ауытқуы деп аталатын өсуді есепке алу көрсеткіштері ақшаның өсу қарқынының өзгерістерімен және жиынтық сұраныстың өзгеруінің басқа да көрсеткіштерімен корреляцияланатынын көрсетеді.

Нақты бизнес цикл теориясының қорғаушылары теория бизнес-цикл туралы макроэкономикалық фактілерді түсіндіреді және экономикалық өсім туралы фактілермен келіседі. Шын мәнінде, бірыңғай теория Экономикалық өсуді де, іскерлік циклді де түсіндіреді. Баяу өзгертін үрдістерді түсіндіретін өсу есебі, сондай-ақ бизнес-циклдың жиі ауытқуын түсіндіреді. Оның қорғаушылары Нақты бизнес цикл

Кітап: Макроэкономика

Дәріс: Экономикалық цикл, инфляция және дефляция

теориясы жұмыс күшін ұсыну, жұмыс күшіне сұраныс және инвестициялық сұраныс туралы шешімдер туралы микроэкономикалық деректердің кең спектрімен, сондай-ақ еңбек пен капитал арасында кірістерді бөлу туралы ақпаратпен келісетінін айтады.